

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ НАУКИ І ОСВІТИ

Р І Ш Е Н Н Я

До протоколу № 96
від 07 листопада 2018 року

**Про проект Постанови Верховної Ради України
“Про створення передумов для застосування дуальної форми навчання у
професійну підготовку кваліфікованих кадрів Хмельницької області”
(реєстр. № 9173 від 05.10.2018),
внесений народними депутатами України
Лабазюком С.П., Співаковським О.В., Констанкевич І.М.,
Литвином В.М. та Кременем Т.Д.**

Головним комітетом з опрацювання проекту Постанови Верховної Ради України “Про створення передумов для застосування дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих кадрів Хмельницької області” (реєстр. № 9173 від 5.10.2018), внесеного народними депутатами України Лабазюком С.П., Співаковським О.В., Констанкевич І.М., Литвином В.М. та Кременем Т.Д. (далі – проект Постанови) є Комітет з питань науки і освіти.

В пояснювальній записці до проекту Постанови автори зазначають, що метою її прийняття є створення передумов для якісної підготовки конкурентоспроможних робітничих кадрів, здатних задовольнити вимоги загальнодержавного та регіональних ринків праці, оновити зміст освіти шляхом упровадження у професійну підготовку кваліфікованих робітничих кадрів елементів дуальної форми навчання у Хмельницькій області.

Беззаперечно, що конкурентоспроможність будь-якої держави на світовому ринку та якість життя її населення залежить від рівня економічного розвитку, який, у свою чергу, залежить від якості професійної підготовки кадрів. Провідними світовими лідерами у сфері підготовки кваліфікованих кадрів на сьогодні виступають країни Європейського Союзу, де розвинена дуальна система професійної освіти і навчання.

Сучасна дуальна освіта (навчання) базується на найбільш ранніх прототипах – системах учнівства.

Найперші згадки сягають ще стародавнього Вавилону, де Закон Хаммурапі 1780 року до н.е. обумовлював, що ремісники зобов'язані навчати молоде покоління своєму ремеслу. У Європі учнівство практикується з XIII століття, тоді як в Данії (для прикладу) воно стало частиною формальної освіти лише в XV столітті.

Термін “дуальна система” (від лат. dualis – подвійний) був введений у педагогічну термінологію в середині 60-х років минулого століття у Федеративній Республіці Німеччина – як нова, більш гнучка форма організації професійного навчання. Поняття “дуальна система” виникло у зв'язку з обговоренням введеного в 1969 році закону про професійне навчання. Відтоді німецька система, що поєднує державну професійну школу з виробничим навчанням, вважається всесвітньо зразковою, і була експортована в численні країни. Потім цей досвід повторила Канада і багато країн Європи – Австрія, Швейцарія та інші.

У радянській системі теж функціонували деякі елементи: тоді існували заводи-ВТУЗи, навчання в яких передбачало паралельну роботу на підприємстві.

Цікавим історичним фактом є створення у нашій країні шкіл фабрично-заводського учнівства, яке розпочалося після прийняття у лютому 1921 року колегією Укрголовпрофосвіти “Положення про заводське учнівство металообробної промисловості”. За орієнтовною схемою навчального плану, що встановлювалася цим документом, перший рік учні мали навчатися у підготовчій майстерні, наступні два роки вони мали працювати у заводських цехах, на четвертому році учнів направляли до зразкових майстерень, де вони оволодівали новими технологіями і вчилися працювати на модернізованому обладнанні. У загальному обсязі годин на таке навчання відводилося 34,5% теоретичному навчанню.

Варто також згадати Закон “Про укріплення зв'язку школи з життям і про подальший розвиток системи народної освіти в СРСР”, який був прийнятий у 1958 році. В цьому Законі у розділі II “Про професійно-технічну освіту” зазначалося про вимогу до професійно-технічних навчальних закладів здійснювати освітню діяльність у тісному зв'язку з підприємствами, будівництвом, радгоспами і колгоспами, тобто роботодавцями. Крім того, цим же Законом було встановлено, що органам влади, підприємствам, установам і організаціям потрібно забезпечувати професійно-технічні навчальні заклади виробничим обладнанням для навчальних майстерень, оплачуваними робочими місцями для виробничої практики учнів, а також створювати умови для успішного проведення навчального процесу і опанування учнями нової техніки, передової технології і високопродуктивних методів праці.

Навіть у діючому Законі України “Про професійну (професійно-технічну) освіту” (закон прийнятий у 1998 році, але назва змінена у 2018 році) є такі типи навчальних закладів як: училище-агрофірма, вище училище-агрофірма, училище-завод, хоча ці типи закладів освіти після прийняття зазначеного Закону так і не було реалізовано на практиці.

Таким чином, усвідомлення того, що професійна освіта без тісної прив'язки до реального виробництва не може повноцінно функціонувати було у всі часи, яке реалізовувалося різними організаційно-правовими формами.

В суспільстві визнають, що освіта в Україні не встигає за технічним прогресом. Світ так швидко змінюється, що молоді люди, вступаючи до навчального закладу, випускаються з нього і потрапляють у зовсім інший технологічний світ, який за період їх навчання змінився.

Однак, бізнес значно оперативніше реагує на зміни, він працює з новітніми технологіями і не може відставати, інакше програє. Німці ще в 70-х роках це зрозуміли, коли почалася технічна революція. Вони вирішили, що треба теоретичні знання давати у закладі освіти, а практичні – на підприємстві.

Сьогодні дуальність як методологічна характеристика професійної освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в рамках організаційно-відмінних форм навчання.

Основне завдання упровадження дуальної форми освіти на сьогодні (або її елементів) – усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих працівників, подолати розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом, та підвищити якість підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців.

Саме тому органам влади різного рівня, бізнесовим структурам, громадськості необхідно сприяти подальшому розвитку елементів дуальної форми підготовки кваліфікованих кадрів та прискорити її запровадження на сучасному етапі, зокрема, у систему професійної (професійно-технічної) освіти України. Саме система професійної (професійно-технічної) освіти сьогодні найбільш підготовлена до впровадження дуальної форми освіти.

Адже ще в 2015-2017 роках у професійно-технічній освіті здійснювався експеримент з організації навчально-виробничого процесу з елементами дуальної форми навчання на базі Вищого професійного училища № 33 м. Києва (професія “Кухар”), Вищого професійного художнього училища м. Львова (професія “Маляр”), Вищого професійного училища машинобудування м. Запоріжжя (професія “Токар”).

Перший випуск трьох експериментальних груп засвідчив позитивні результати упровадження елементів дуальної форми навчання: високий рівень працевлаштування – до 97%, підвищення якості професійної підготовки на 12-17%, додаткові фінансові надходження – до 50 тисяч гривень у кожному ПТНЗ, зменшення витрат на комунальні послуги та витратні матеріали, більш стійка та взаємовигідна співпраця з роботодавцями.

Згодом, дуальна форма здобуття освіти як поняття була унормована окремими нормативними актами.

Стаття 9 Закону України “Про освіту”, який був прийнятий у 2017 році, законодавчо затвердила дуальну форму здобуття освіти.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 23.06.2017 р. № 916 “Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників” затвердили перелік професійно-технічних

навчальних закладів для впровадження упродовж 2017-2020 років елементів дуальної форми навчання з визначених переліком робітничих професій, а також План (дорожню карту) впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітничих кадрів.

Листом від 14.07.2017 № 3-545 Департамент професійної освіти Міністерства освіти і науки України направив для використання закладами освіти і методичними службами розроблене примірне Положення про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників та примірний Договір про дуальну форму навчання.

Міністерство освіти і науки зазначає, що у 2018 році розширено перелік закладів та напрямів професійної підготовки для впровадження дуальної форми навчання. Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки від 15.05.2018 № 473 розпочали навчання за дуальною формою навчання 211 закладів професійної (професійно-технічної) освіти, де можна здобути професійні кваліфікації з 114 професій на підставі договорів із понад 600 підприємствами.

Серед них, у Хмельницькій області 11 закладів професійної (професійно-технічної) освіти на базі 30 підприємств впроваджують дуальну форму навчання. Серед них: Старокостянтинівський професійний ліцей; Вище професійне училище № 4 м. Хмельницького; ДНЗ “Волочиський промислово-аграрний професійний ліцей”; Хмельницький професійний ліцей; ДНЗ “Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг”; Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького; ДПТНЗ “Красилівський професійний ліцей”; Хмельницький професійний ліцей електроніки; Шепетівський професійний ліцей; Нетішинський професійний ліцей; Вище професійне училище № 25; ДНЗ “Подільський центр професійно-технічної освіти”; ДНЗ “Ярмолинецький агропромисловий центр професійної освіти”; Плужненський професійний аграрний ліцей; ДНЗ “Теофіпольський професійний аграрно-промисловий ліцей”; ДНЗ “Полонський агропромисловий центр професійної освіти”; Новоселицький професійний аграрний ліцей; ДПТНЗ “Славутський професійний ліцей”.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 660-р була схвалена Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти.

Посилаючись на вищевказане, Міністерство освіти і науки України вважає неактуальним і недоцільним приймати вищезазначену Постанову Верховної Ради України, так як її зміст і основні положення вже реалізуються як в нормативно-правовому полі, так і в сфері практичної діяльності.

Разом з тим, незважаючи на низку нормативних актів, розроблених Міністерством освіти і науки України, підприємці не поспішають включитися в підготовку кваліфікованих робітників за дуальною формою освіти, більшість з них вимагають у закладів освіти випуску повністю підготовлених працівників і пред'являють претензії до закладів освіти в тому, що випускників потрібно, за словами роботодавців, донавчати. Варто зазначити, що адаптація будь якого випускника закладу освіти або іншого нового працівника на робочому місці – це

природний процес і його можна скоротити лише або якісною виробничою практикою на робочому місці, або запровадженням дуальної форми освіти.

Базова структура фінансування дуальної системи навчання, прийнята у всьому світі, передбачає спільне фінансування з державних джерел (національного і регіонального) і приватного сектору.

У більшості країн роботодавці фінансують навчання на підприємстві за дуальною формою освіти. Це включає як прямі витрати на навчання (обладнання для учня, навчальні ресурси та матеріали), так і непрямі витрати, такі як нижча продуктивність майстра, який навчає учня. Якщо роботодавці виплачують учневі заробітну плату (або матеріальну допомогу), то це також стаття витрат для них, особливо в перші роки періоду учнівства, коли внесок учня у діяльність підприємства невеликий.

Для сприяння таким програмам учнівства державами використовуються різні механізми, наприклад, податкові стимули, схеми покриття витрат роботодавцям і прямі гранти. Такі фінансові стимули різняться залежно від країни та по суті унеможливають вирахування загального фінансового внеску роботодавців у систему учнівства. Незаперечним залишається лише той факт, що фінансова підтримка з боку роботодавців відіграє дуже важливу роль у системі дуальної освіти. Дуальна освіта не могла б успішно функціонувати без фінансових внесків роботодавців.

Навчання на базі закладів професійної освіти при дуальній формі освіти, як правило, фінансується за рахунок державних коштів (з національного та регіональних бюджетів).

Вивчення міжнародного досвіду показує, що для добре функціонуючої дуальної форми освіти ключову роль відіграє високий рівень готовності з боку роботодавців взяти на себе значну частину її фінансування, чому може посприяти загальна поінформованість суспільства про дуальну форму освіти, її переваги для підприємств і можливі стимули з боку держави, легкі для розуміння і прості в застосуванні.

Саме цього на сьогодні не вистачає Україні для розвитку дуальної форми освіти, зокрема, у сфері підготовки робітничих кадрів.

Якщо держава реально зацікавлена у розвитку дуальної форми освіти, то заходів, які здійснюють органи управління освітою і самі заклади освіти – недостатньо. Роботодавцями неодноразово зазначалося про необхідність внесення відповідних змін в Кодекс законів про працю України, Податковий кодекс України, інші нормативно-правові акти, які регулюють відносини працівників і роботодавців, держави і бізнесу. Для результативної роботи щодо розроблення дієвого механізму стимулювання участі роботодавців у освітньому процесі, зокрема у впровадженні дуальної форми освіти, необхідно створити робочу групу з висококваліфікованих і позитивно налаштованих на результат фахівців, які представлятимуть усі зацікавлені сторони.

Тому, прийняття Постанови Верховної Ради України “Про створення передумов для застосування дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих кадрів Хмельницької області”, проект якої внесений народними депутатами України С.П. Лабазюком та іншими, може стати поштовхом для

всебічного аналізу проблем впровадження дуальної форми освіти та їх вирішення. Адже, за результатами проведення такої роботи у Хмельницькій області та відповідного управлінського і науково-методичного супроводу можуть бути відпрацьовані обґрунтовані рекомендації щодо змін законодавства для досягнення поставленого результату.

Під час обговорення проекту Постанови автор під стенограму попросив доповнити пункт 1 проекту постанови новим підпунктом 6 такого змісту:

“Створити на рівні Хмельницької області робочу групу з напрацювання законодавчих змін до законів про працю, податкового законодавства з метою стимулювання роботодавців до участі у підготовці кадрів за дуальною формою освіти, та співпраці із закладами професійної (професійно-технічної) освіти”.

Зважаючи на вищезазначене, Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти **в и р і ш и в:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України за результатами розгляду у першому читанні проект Постанови Верховної Ради України “Про створення передумов для застосування дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих кадрів Хмельницької області” (реєстр. № 9173 від 5.10.2018), внесений народними депутатами України Лабазюком С.П., Співаковським О.В., Констанкевич І.М., Литвином В.М. та Кременем Т.Д. з урахуванням пропозицій, які надійшли в процесі обговорення, прийняти за основу та в цілому.

2. Доручити виступити від Комітету при розгляді цього питання на пленарному засіданні Верховної Ради України народному депутату України, Першому заступнику Голови Комітету з питань науки і освіти О.В.Співаковському.

**Перший заступник
Голови Комітету**

О.В. Співаковський